

La veritat és més fàcil de recordar

Europa

D'Europes, a la mitologia clàssica, n'hi ha unes quantes. L'una és filla de Tèti, l'altra és una de les Océanides, filla d'Oceà i de Tetis –mare d'Aquil·les–, una altra és la mare de Níobe, i una altra és filla del Nil, una de les esposes de Dànuu. Però la més famosa de totes, i la que va donar nom al nostre continent, és la filla d'Agenor i de Telefassa, que va ser cortejada per Zeus.

Zeus va veure aquesta Europa tot banyant-se a la riba de Sidó, potser de Tir –ciutat d'on prové l'expressió “tirs i troians”–; encès d'amor per la seva bellesa, es va transformar en un toro molt blanc amb unes banyes en forma de lluna creixent –d'aquí la paraula *croissant*–. Al començament, Europa es va espantar, però després li va agafar confiança al toro –una cosa que cap torero no ha de fer mai–, el va amanyagar i va seure damunt la seva esquena com les amazones: no cama ací cama allà. El toro va ficar-se al mar; Europa es va espantar cosa de no dir; però tots dos van anar a parar a l'illa de Creta, lloc de toros per excel·lència en els rituals de la Grècia arcaica. Llavors Zeus, o el toro, es va endur Europa a Gortínia, un lloc de l'illa, i li va fer l'amor –diguem-ho així– a la vora d'una font ombrejada per plàtans ufanosos: segons la llegenda, aquests plàtans van obtenir el privilegi de no perdre mai les fulles, cosa que no s'ha vist mai a Barcelona, encara que seria millor que les perdessin al mes de juny, quan ja estan completament empastifades de pol·lució.

A conseqüència de l'escomesa carnal de Zeus, Europa va tenir tres o quatre fills; i Zeus, agraït per la progènie, li va fer oferiment de Talos, un autòmat de bronze que guardava les costes de Creta –com qui guarda tot el continent– contra tot desembarcament estranger; a més, li va regalar un gos a qui no se li escapava ni una presa, i una javelina que no errava mai el tret.

Quan avui veiem el sofriment dels refugiats polítics, i de tota mena, que naveguen enmig dels grans perills de l'oceà –avui en diem mar Mediterrània– per arribar a les costes d'un continent que anomenem Europa, penso en les enormes dificultats i llòbrec, fatal destí que els espera als navegants forçosos. Com la deessa Europa va rebre privilegis per aturar els forasters, avui els estats membres de la Unió Europea sembla que facin tot el possible per enviar-los el gos que tot s'ho menjava i la javelina que ho matava tot. Així els mites de Grècia ensenyen encara moltes coses de la nostra ben present actualitat. ♦♦

WIKIPEDIA

La literatura és una mentida amable que no té res a veure amb la falsedat

Les mentides, com les desgràcies, mai no vénen soles

“Jo no dic mentides. La mare sempre deia que això era perquè sóc bona persona. Però no és perquè sigui bona persona. És perquè no sé dir mentides”. Ho afirma en Christopher, narrador i protagonista de la novel·la *El curios incident del gos a mitjanit*, de Mark Haddon, que hem pogut veure fins fa poc al Lliure de Montjuïc en l'adaptació de Simon Stephens dirigida per Julio Manrique, amb un immens Pol López en el paper principal. A finals d'octubre arrencarà una tercera temporada del mateix muntatge, aquest cop al Poliorama, i jo de tu no me'l perdria.

La veritat és més fàcil de recordar. I la mentida convida a la dispersió. En Christopher ho explica amb precisió matemàtica: “Una mentida és quan dius que ha passat alguna cosa que en realitat no ha passat. Però només hi ha una cosa que hagi passat realment en un lloc concret i en un moment concret. I hi ha un número infinit de coses que no han passat en aquell lloc i en aquell moment. I si penso sobre alguna cosa que no ha passat, començo a pensar sobre totes les altres coses que no han passat”. Potser és per això que les mentides, com les desgràcies, mai no vénen soles. Aturar l'allau

passa per evitar la temptació de mentir per primer cop. O perquè aquesta temptació no existeixi. Perquè la mentida no sigui una opció.

Coses que no van passar de debò però que fan sentir por

El Christopher diu que no li agraden les novel·les convencionals “perquè són mentides sobre coses que no van passar de debò i em fan tremolar i sentir por”. I aquí caldria que algú li expliqués amb traça una veritat complicada d'entendre, suposo, per a un cervell autista: que la literatura és una ficció més autèntica que la realitat, perquè ens permet descobrir una veritat moral. Psicològica.

Una vegada, durant una entrevista, van preguntar a Juan Rulfo què era per a ell la literatura. Resposta: “Una mentida. La literatura és una mentida que diu la veritat. S'ha de ser mentider per fer literatura. Però hi ha una diferència important entre mentida i falsedat. Quan es falsegen els fets, es nota de seguida que la situació és artificial. Però quan es recrea una realitat a còpia de mentides, com quan es reinventa un poble, és molt diferent. Els profans en literatura creuen que un llibre reflecteix una història real, que narra fets que van ocórrer amb personatges que van existir. S'equivoquen: un llibre és una realitat en

si mateixa, encara que menteixi respecte a l'altra realitat.

La realitat sol tenir moltes cares i unes quantes creus

Salman Rushdie ho té clar: “La veritat és l'objectiu de la literatura. No m'interessa gens escapar de la realitat, vull utilitzar la ficció per discutir la realitat, per parlar-ne”. Però admet que la realitat té moltes cares i algunes creus: “Hi ha diferents realitats sobre un mateix fet, i quan l'escriptor no comparteix la mateixa imatge del món amb el lector, calen noves formes de narrar”.

Montserrat Roig ho veia així: “Hi ha qui em diu creadora perquè menteixo. Hi ha qui em diu mentidera perquè m'invento històries. Bé, no me les invento, les exagero”. Roig era escriptora i, com a tal, una mentidera desacomplexada: “Sentim un gran plaer quan mentim. Quan fem la mentida creïble, quan seduïm l'altre, que potser sap que mentim i que ens està demanant que continuem mentint”. Costa deixar de pensar en les moltes mentides creïbles que l'única gran veritat, la mort, li va impedir de fabricar.

I avançant entre mentides permeses per la ficció, potser arribem a algun lloc. Ja va dir Kafka que la literatura és sempre una expedició a la veritat. ♦♦